

Леся Червона,

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник,

завідувач відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці

(Інститут вищої освіти НАПН України)

ВЗАЄМОДІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РИНКУ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Ринок праці та система вищої освіти тісно пов'язані між собою. Ця взаємодія ґрунтується на потребах роботодавців у кваліфікованих кадрах та на прагненні випускників закладів вищої освіти отримати знання, навички та досвід, що відповідають потребам ринку. Ринок праці постійно еволюціонує, з'являються нові професії та спеціальності, а старі втрачають свою актуальність. У «Звіті про майбутнє робочих місць» [3] виданого Всесвітнім економічним форумом зазначено, що «за оцінками роботодавців, у найближчі п'ять років 44% навичок працівників буде втрачено, ... а шість із десяти працівників потребуватимуть навчання до 2027 року, але сьогодні лише половина працівників має доступ до адекватних можливостей навчання».

Такі прогнози, актуалізують значущість співпраці між університетами та ринком праці, оскільки дають чітке уявлення про те, що світ праці стрімко змінюється, а вища освіта не може залишатися осторонь цих змін. Автоматизація та інші технологічні зміни призводять до того, що багато навичок, які були важливими в минулому, стають застарілими. Крім того, розвиток високих технологій призводить до підвищення стандартів на ринку праці, оскільки роботодавці дедалі більше потребують кваліфікованих працівників, надаючи перевагу людям з вищою освітою. «Отримання середньої загальної освіти часто вважається мінімальною вимогою для успішної інтеграції на ринку праці. Дорослі без цього рівня освіти мають нижчий рівень зайнятості, незалежно від їхнього віку (). В середньому по країнах ОЕСД рівень зайнятості становить 59% для дорослих (25-64 років) без середньої загальної освіти, 77% для тих, хто має загальну середню та/або професійну (професійно-технічну) освіту як найвищий рівень освіти, та 86% для дорослих з вищою освітою)» [2].

Це означає, що працівникам доведеться постійно навчатися та адаптуватися, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку праці, а університетам налагоджувати тісні зв'язки з ринком праці, оскільки вони відіграють важливу роль у підготовці працівників до майбутнього світу праці. Тісна співпраця між ринком праці та університетами має вирішальне значення для підготовки кваліфікованих та конкурентоспроможних кадрів, які зможуть відповідати потребам сучасної економіки.

Ефективна взаємодія вищої освіти та ринку праці може допомогти Україні стати більш конкурентоспроможною на світовому ринку, підвищити рівень життя населення та забезпечити його стійке зростання.

Центром економічної стратегії (незалежний дослідницький центр з питань економічної політики) у 2020 році оприлюднено аналітичну записку «Як сприяти співпраці між університетами та бізнесом?» [1], в якій автори ставлять собі питання наскільки широко розповсюджена співпраця між університетами та бізнесом в Україні, які види співпраці є найпоширенішими, чому вона відбувається в одних випадках, а не в інших, з якими бар'єрами стикаються бізнес та університети? Серед бар'єрів, які заважають ефективній співпраці, автори виокремили:

Бюрократію (її використовують як привід для затримок або відмови у співпраці).

Конфлікти інтересів (Існує щонайменше певний ступінь конфлікту інтересів та цілей між університетами та бізнесом: університети хочуть забезпечити всебічну освіту та охопити широкий спектр предметів, а бізнес вважає за краще орієнтуватися на вузький спектр безпосередньо потрібних прикладних навичок. Важливість фундаментальних та теоретичних знань комунікується недостатньо, що негативно відбивається на очікуваннях обох сторін від навчального процесу).

Культурні відмінності (різниця в робочому середовищі та цілях може призвести до непорозумінь).

Брак ресурсів (університети не мають ресурсів для розробки програм, що відповідають потребам бізнесу).

Брак фінансової автономії (державні університети не зацікавлені у залученні коштів від бізнесу через обмеження у їх витрачаннях).

Низька та запізнена віддача від інвестицій (бізнес не хоче інвестувати у довгострокові проєкти з невизначеною віддачею).

Негнучкість системи освіти (програми неможливо швидко змінити, що робить університети нездатними йти в ногу з ринком) [1].

Безумовно, для подолання цих викликів необхідні комплексні зусилля з боку всіх зацікавлених сторін, як з боку освіти та бізнесу, так і з боку держави. На наше переконання, в Україні існує ряд перспективних та практичних можливостей для розвитку співпраці між університетами та ринком праці, які можуть дати суттєвий поштовх до модернізації вітчизняної системи освіти та зростання конкурентоспроможності української економіки. До таких можливостей можна віднести створення спільних дослідницьких центрів та лабораторій; розробку спільних навчальних програм; проведення стажувань та практик для студентів; запрошення представників бізнесу до читання лекцій та проведення майстер-класів; створення центрів кар'єри; розвиток онлайн-платформ для співпраці; заохочення до підприємництва та інновацій тощо. Важливо, щоб співпраця між університетами та бізнесом розвивалась за підтримки держави. Це дозволить Україні створити гнучку та адаптивну до потреб ринку праці систему освіти, яка буде готувати кваліфікованих фахівців, що успішно конкуруватимуть на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайлішина Д., Телетьон Т. Як сприяти співпраці між університетами та бізнесом? Аналітична записка. Центр економічного розвитку. 19 серпня 2020 року. <http://surl.li/khyat>

2. OECD. How does educational attainment affect participation in the labour market?, in Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1bbc2e6a-en>

3. World Economic Forum. Future of Jobs. Report 2023. Insight Report. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/digest/>